

Українська політична еліта – становлення чи занепад?

Проблема формування та взаємодії політичних еліт є однією з центральних як у сучасному суспільстві, так і в політичній науці. Політична еліта є обличчям державного управління і керівництва, в руках якого зосереджено всю повноту влади. Політичні еліти безпосередньо беруть участь у творенні суспільних відносин і водночас є продуктом цих відносин. Однією із складних проблем, з якою довелося зіткнутись пострадянським республікам, була проблема формування нових повноцінних політичних еліт. Ця проблема не оминула й Україну, в якій протягом років незалежності так і не сформувалось гідне коло людей, що володіє необхідними якостями, знаннями, досвідом для прийняття рішень та формування подальшого курсу розвитку країни. Наслідком цього стають суперечки і перешкоди, які проявляються при реалізації національної політики, ринкових відносинах, законопроектах, глобалізаційних процесах та ін.

Політична еліта – це перш за все внутрішня згуртованість та взаємозв'язок, спільність політичних поглядів та переконань, інтересів і прагнень. Українське суспільство неоднорідне як у культурних відносинах, так і в релігійних, економічних та політичних. Соціокультурні та етнічні відмінності всередині українського суспільства знаходять свій прояв у різних політичних орієнтаціях окремих областей України, точніше західних та східних регіонів, що мають часом зовсім протилежні політичні цінності та інтереси. Якщо за умов стабільності суспільного життя його суб'єктами зазвичай виступають корпоративні утворення (рухи, партії, союзи), та соціальні інститути, то в кризові періоди в центр уваги дослідників потрапляють еліти як відповідальні за положення речей. Вони стають олюдненим втіленням безособової інституційної влади, яка викликає невдоволення громадян. У суспільстві, що трансформується, роль еліти значно зростає. Вона виступає провідником реформ, генератором нових суспільних ідей. Але подібну роль еліта може відігравати лише тоді, коли користується довірою мас. Сьогодні вибори залишаються практично однією інституційно визнаною формою контролю мас над елітами. Оскільки недовіра до правлячої еліти дуже значна, то поведінка електорату під час виборів може реалізуватись не в одній, а в декількох вірогідних моделях.

У цілому такі моделі створюють у нашому суспільстві несприятливі умови як для ствердження демократії, залучення до активного політичного життя широких верств населення, так і для зміцнення основ державності. Класичним пострадянським елітам не притаманне стратегічне мислення й стратегічне бачення варіантів розвитку країни. Процес модернізації еліт України йшов повільніше, ніж об'єктивний розвиток у напрямку нового національно-державного проекту, що, багато в чому, визначило політико-психологічний хаос 2005 - початку 2006 років і характер самої передвиборчої кампанії-2006 – агресивної, брудної, наповненої свідомо нездійсненими обіцянками й такої, що апелює не до всієї країни, не до єдиної політичної нації українців, а тільки до представників окремих політико-ментальних кластерів, свого "базового" виборця. Зрозуміло, що в умовах бізнесизації політики реальні інтереси виборців розглядаються лише як знаряддя досягнення ділових цілей, але в жодному разі не як основа політичної дії. Однією з головних проблем української політичної еліти є відсутність справжньої ідеології в її політичних сил. Кожний політичний крок розглядається виборцями як елемент гри, мета якої – використати комплекси й заботи як виборців, так і політичних еліт для досягнення конкретних бізнес-цілей.